

Tey grundleggjandi virðini og vælfærdin

Kreppan átti okkum fingið okkum at givið teimum veruligu livsvirðinum meira gætur. Vit áttu at hildið uppátt við at mett hvør annar eftir ognum og valdi. Men tað merkir ikki, at vit skulu góðtaka klassasamfelagið. Tað er ómodernað at vera sosialistur í lútuni – men hugsjónin fer at vinna framaftur

Í grundgeving síni fyrri at geva Kára P. virðislónina, segði dómsnevndin m.a., at «tað glogga eygað fyrri korunum hjá teimum, sum ikki valda – t.d. arbeiðarum og kvinnum – eyðkennir Káru».

Sær Kári P. seg sum talsmann fyrri tey minni mentu?

– Eg fari ikki at siga sjálvur, hvønn eg umboði ella yrki fyrri, svarar hann. – Eg yrki fyrri tey, sum taka tað til sín, sum eg geri.

– Men eg má siga, at nóg av tosinum um tann minni menta mannin stundum býður mær imóti. Hvat

merkir tað at vera «minni mentur»? Hetta tosið kann lætt gerast frásur og tóm orð. Og eg haldi tað hevði verið betri, um fólk fóru at tosa við henda mannin, heldur enn at dyrka eina imynd.

– Um tey finna hann, væl at merkja!

Kári P. heldur eisini at tað liggur eitt slag av duldarí vanvirðing í hesum samkensluheitinum «tann minni menti».

– Tak til dóms ta latur-liggjordu myndina «Palleba». Hvør kom við hasum? Og hvønn er tað, tey gera

Tey ókonomisku virðini eru framvegis ójavn bytt í samfelagnum. Og politikkurin er loysnaður frá gerandislívinum. Politikkur er blivin ein stætt av embætismonnum. Samfelagið er framvegis syndrað – og sosialisman hevur ikki mist sin grundvøll. Hon kemur framaftur í meira tíðarhóskandi sniði

tápuligan og veikan? Hvør passar inn í myndina? Er hasin maðurin til, ella er hann eitt vet av frávarpaðari, ringari samvitsku?

Materialistisk hugsan

Kári Petersen visir á, at tá vit byta fólk upp í minni ment og ikki, so eru tað altíð tey ókonomisku kriteriini, vit nýta.

– Ein minni mentur er ein, sum ikki eigur pengar ella ting og ikki hevur politiskt ella annað vald. Men í menniskjalívinum er so ómetalliga nóg, sum er meira vert enn tað.

Og hetta heldur hann, at kreppan í Føroyum átti at fingið okkum at sæð.

– Hóast samfelagskrepp-

ur hava syrgiligar avleiðingar, so kunnu tær eisini minna okkum á tey grundleggjandi virðini, sum ikki vikast, tí tey hoyra til sjálvt tað at vera menniskja. Hesi «absolutt» víðurskifti – «ultimate concerns» – á enskum – kann vælfærdin velja undir, men tey stinga seg altíð uppundan í samfelagsligum ella persónligum krepputíðum

– Sjálvandi skulu listarfólk ikki dyrka kreppuna, men tað er heldur ikki burturvíð at nýta høvi í krepputíðum at minna okkum á – ella spyrja hvat tað er – sum veruliga er galdandi og víðismikið, tá vit standa á berum.

– Gjörði vit tað, sóu vit, at tað ikki er tað materia-

listiska, sum er avgerandi. Og so høvdu vit ikki víðis-mett hvør annar eftir tí.

Klassasamfelag

At lata eyguni aftur fyrri ókonomiskum ójavnna, eiga vit kortini heldur ikki at gera.

– Sjálvandi er vald og møguleikar ójavn bytt, og sjálvandi liva vit í einum klassasamfelag enn í dag og eisini her hjá okkum.

Tí trúgvi eg, at sosialistiskar hugsjónir aftur fara at vinna fram um aldar-skiftið – helst í einum meira tíðarhóskandi sniði.

– Politiskt haldi eg, at samfelagið er nóg meira bytt sundur – syndrað – enn tað hevur verið. Tað er tyðuligari í øðrum londum,

men eisini í Føroyum er politikkurin loysnaður frá vanligum fólk og gerandislívinum. Politikkur er blivin eitt yrki. Og politikkur eru blivin ein stætt av embætismonnum. Vit hava fingið professionellar politikkarar.

– Eg veit væl at fólk í dag skammast við at siga, at tey halda av teirri sosialistisku hugsjónini. Tað er ikki modernað.

– Men hyggja vit at støðuni, so er eyðsæð, at hendan hugsjón ikki hevur mist grundvøll. Og fyrri mær er ið hvussu er eingin ivi um, at hon eigur rætt til ein størri sess í politikki, enn tann hon hevur í dag.

Tað er málið, ið talar...

– Málkjakið er blivið impotent og óproduktív. Tað er læst fast í kunstigum sjónarmiðum um hvat er rætt og hvat er skeiðt. Tað hevði verið fruktargott at skift perspektív

Kári P. hevur sýnt málsurninginum stóran áhuga, og hann hevur eisini av og á tikið lut í málkjakinum her í blaðnum farnu árin.

Hvat heldur hann um tað, sum hendur innan føroyska málsurningin í dag?

– Sum eg dugi at sigga tað, so hevur eitt kunstigt stríð millum tvey sjónarmið læst kjakið fast, sigur hann.

– Stríðið stendur um «rætt og skeiðt» – men bæði eru kunstig, og tí er kjakið vórðið impotent og óproduktív.

Hann heldur tað vera týðningarmikið at kjakast verður um málsurningar, men at tað hevði verið

fruktargott at skift perspektív.

– Kjakið kundi t.d. tikið støðið í hugleiðingum um, hvat mál er, og hvønn leiklut tað hevur í tí at vera menniskja. Er málið eitt ambød fyrri okkum, sum vit aktivt eiga at skapa ella kontrollera – ella eru tað hinvegin vit, sum eru miðlar fyrri máli.

Málið stendur yvir okkum

Kári heldur, at vit eiga at finna eina millumloyn millum tað dómendi og kontrollerandi málroktarkósina, og ta heilt liberála, har alt verður givið púra leyst.

– Málið stendur yvir

einstaklinginum. Tað er eitt hægri fyrbrigði. Tað hevur egið liv og mennist og talar gjøgnum okkum. Tað er málið sum blæsir í okkum vit og skil, so at siga. Tað, yrkjarar nevna «íblástur», er nevniliga hetta at teir opna seg, og geva málinum frið til fritt at virka gjøgnum teir.

– Vit mugu gera okkum greitt, at tað ikki eru einstaklingar, sum gera málið. Tað var til áðrenn vit. Vit fœðast inn í tað, og tað livir víðari eftir okkara tíð. Málið er tað framhaldandi element í seguni. Vit kunnu aldrin kontrollera tað til fulnar.

Vit eiga at regulera

Hinvegin heldur Kári ikki, at vit heilt skulu «sleppa» málinum. Vit eiga vera vakn, fylgja við málinum, og regulera tað.

– Eg haldi tað t.d. vera av stórum týðningi, at vit gera føroysk orð til øll tey nýggju teknisku tingini, sum floyma inn yvir okkum, og bara hava ensk heiti.

– Men reguleringin skal vera varlig. Málverjin skal verja vaktar- og roktarmaður. Hann skal ikki vera dómar.

Tað hava serliga verið umboð fyrri ta «liberalu» síðuna av málkjakinum, sum hava skrivað málteigin í Sosialinum farnu árin.

Kári heldur tað vera heilt greitt, at hesin parturin vil lata danska ávirkan – men bert hana! – hava fritt at fara.

– Fyri hesar persónar er danskt tað sama sum «frælst», sigur hann. Íslendskt, hinvegin, er ein grýla, sum spókir alla-staðni. Og orsökini er ofta,

at teir kenna lítið til íslendskt ella íslendsk víðurskifti í málsurningum. T.d. hevur onkur sagt, at «ljómfløga» er tikið úr íslendskum. – Men fært tú inn í ein íslendskan handil at keypa «fløgur», so færst tú corn-flakes...!

Nóg av læra av íslendingum

Sjálvur heldur Kári ikki, at vit skulu vera bangin fyrri at læra av íslendingum.

– Ísland minnir á mangan hátt um Føroyar. Teir hava í mongum fornum verið ígjøgnum tað, sum vit skulu ígjøgnum – bæði politiskt og málsliga. Tí er gagnligt at læra av teimum. Ikki kopiera, men brúka royndir teirra.

Sum domi nevnr hann framferðarháttin, tá orð

verða gjørd í Íslandi.

– Orsökini fíla at tey nýggju orðini fáa so góða undirtektu í Íslandi er helst, at so nóg eru við til at gera tey. Tá eitt ting skal hava íslendskt navn, verður kjakast um tað í útvarpinum. Málførðingar leggja nøkur uppskot fram, og fólk ringja eisini inn til sendingina við uppskotum. Og ofta verður tað nýggja heitið funnið við kapping millum ymisk uppskot.

– Soleiðis haldi eg eisini, at tað kundi verið gjørt í Føroyum. Var ein fastur málteigur í útvarpinum har fólk kundu ringt inn, hevði tað kunnað verið við til at opna málkjakið.

– Og tað er neyðugt, skal tað verða annað enn brigs og trætan.